

VAKIFLARIN KURULMASI ve SONA ERMESİ

Vakıflar “*kurum*” mahiyetinde olan bir tüzelkişi türüdür. Medeni Kanunu’nun kişiler hukuku kitabında düzenlenmiştir ve ikinci kitabın üçüncü bölümünde yer almaktadır. Her ne kadar Alman Medeni Kanunu’nda vakfin tanımı yapılmamış olsa da 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nda üçüncü bölümün ilk maddesi olan 101. Maddede vakfin tanımı yapılmıştır. Bu maddeye göre vakıf “*gerçek veya tüzelkişilerin yeterli mal ve haklarını belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzelkişiliğe sahip mal topluluğu*” olarak tanımlanmıştır. Medeni Kanunu’nda vakıflara ilişkin toplamda on yedi tane madde bulunmaktadır.

Vakıflar, sadece 4721 sayılı Medeni Kanunu’muzda değil özel kanun niteliğinde olan 5737 sayılı Vakıflar Kanunu’nda da ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Vakıflar Kanunu’nun uygulayıcısı olan Vakıflar Yönetmeliği’nde de detaylı düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca vakıflara ilişkin düzenlemeler bunlarla sınırlı kalmamış, 5072 sayılı Vakıf ve Derneklerin Kamu Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun, Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği, Kadastro Kanunu, Vergi mevzuatına ilişkin Kanun, İmar Kanunu ve Mera Kanunu’nda da birtakım düzenlemeler bulunmaktadır.

Dernekler gibi vakıflar da belirli bir amaç doğrultusunda kurulur. Vakfin amacının hukuka uygun, belirli, anlaşılabilir ve süreklilik arz etmesi en önemli hususlardır. Bu amaç, belirli bir hizmetin yerine getirilmesi olabileceği gibi başkalarının belirli mallardan yararlandırılması niteliğinde de olabilir. Kurulan vakfin hedefi doğrultusunda malvarlığı özgülenir. Ancak özgülenecek olan bu mal varlığı vakfin amacını gerçekleştirmeye yeterli olmalı, vakfin amaç veya devamını imkânsız ve yararsız hale getirmemelidir. Taşınır ve taşınmaz mallar tahsis edilerek vakıf kurulabileceği gibi bir kimsenin başka birinde olan alacağını tahsis ederek veya bizzat kendi aleyhine ve vakıf lehine bir alacak hakkı meydana getirerek vakıf kurması da mümkündür. Bir malvarlığının bütünü veya bir bölümü vakıf kurmak için tahsis edilebilir. Henüz gerçekleşmemiş fakat gerçekleşeceği bilinen kar payı temettü ve faiz gelirleri tahsis edilerek de vakıf kurulabilir. Bu şekilde tahsis edilecek malların vakfin amacını gerçekleştirmeye yeterli olması gerekir. Ayrıca gerçekten kurulacak olan vakfin amacının MK.m.101/4 uyarınca Cumhuriyet’in Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasa’nın temel ilkelerine, hukuka, ahlaka, milli birliğe ve menfaatlere aykırı olmaması, belirli bir ırk veya cemaat mensuplarını destekleme amacını da gütmemesi gereklidir. Nitekim Yargıtay 18. Hukuk Dairesi 01/01/2004 tarihli 2003/7556E. ve 2004/957K. Sayılı kararında

“4721sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 101. Maddesinin IV. Fıkrasında “*siyasi düşünceyi destekleme yasağına yer verilmediği bilinen bir olgudur. Buna göre bir vakıf, yasal zeminde ve senedinde öngörülen amacı doğrultusunda bir siyasi düşünceyi destekleyebilecek, siyasi partilerden destek alabilecek ve ona destek verebilecektir. Ancak desteklenen siyasi partinin ya da düşüncenin eylem ve işlemlerinin de Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine, temel ilkelerine, hukuka, milli birliğe ve milli menfaatlere aykırı olmaması gerektiği*” belirtilmiş ve kararını verirken bu ilkeleri göz ardı etmemiştir. Bu kıstaslar doğrultusunda da vakfın amacı manevi veya makul menfaatleri karşılayacak her türlü husus dahi olabilir; yeter ki vakfın yukarıda bahsetmiş olduğumuz önemli unsurları taşıyor olsun ve Medeni Kanunu’nun 101. maddesine uygun olsun.

Her ne kadar kanunun lafzından açıkça anlaşılamiyor olsa da vakıfların iktisadi amaçla kurulması da mümkündür. Ancak uygulamada daha çok vakıflar manevi amaçlar doğrultusunda kurulmakta; sayısı ve önemi git gide artmaktadır. Vakıflar amaçlarına göre de Medeni Kanun kapsamında sınıflandırılmıştır: aile vakıfları, dini vakıflar, çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıfları, kamuya yararlı vakıflar ve diğer vakıflar olmak üzere çeşitlendirilmiştir. Medeni Kanun’a tabi olan vakıflar dışında vakıflar kanunun hükümlerine tabi tutulmuş olan vakıflar mazbut vakıflar, mülhak vakıflar ve cemaat vakıfları olmak üzere düzenlenmiştir.

Vakfın amacı belirlendikten sonra vakfın kurulması için çalışmalara başlanması gerekir. Ancak ilk olarak kimlerin vakıf kurabileceği hususu önem arz etmektedir. MK.m.101/III’te, bir kısım mallarını ya da haklarını belirli ve sürekli bir amaca özgüleyen kişi “vakfeden” şeklinde nitelendirmiştir. Gerçek kişiler vakıf kurabileceği gibi özel hukuk ve kamu tüzelkişileri de vakıf kurabilirler. Nitekim bir gerçek ve bir tüzelkişi bir araya gelip tek bir vakıf dahi kurabilirler. Vakfın kurulabilmesi için herhangi bir kişi sınırlaması da bulunmamaktadır. Fakat bazı durumlarda ise kurucu kişi sayısı vakfın özelliğine göre değişmektedir. Beş, yedi ya da dokuz kişilik vakıf kurucuları da olabilir. Ancak unutulmamalıdır ki kurucu gerçek kişi ise Türk Medeni Kanunu’na göre fiil ehliyetine sahip olmalıdır. Tam ve sınırlı ehliyetli kişilerin vakıf kurabilmelerine karşılık sınırlı ehliyetsiz ve tam ehliyetsizlerin vakıf kurmaları hukuken mümkün değildir. Sınırlı ehliyetsiz kişiler yani ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar yasal temsilcilerinin izniyle dahi vakıf kuramazlar. Bu kişiler adına yasal temsilcilerinin de vakıf kurmaları mümkün değildir. Vakfeden tüzelkişi ise fiil ehliyetine sahip olmakla birlikte kuruluş statüsünde vakıf kurabileceğine ve vakfa malvarlığı özgüleyebileceğine dair hüküm olması gereklidir.

Vakıf kurma iradesi vakfın meydana gelebilmesi için zorunlu unsurlardan biridir. Vakıf kurma iradesinin bulunduğu yazılı belgeye “*vakıf senedi*” denir. Derneklerdeki “tüzük” veya şirketlerdeki “*esas sözleşme*” ye benzer. Vakıf kurma senedinde, vakıf kurma iradesinin yanı sıra MK.m.106 uyarınca vakfın amacı, bu amaca özgülenmiş mallar ve haklar, vakfın örgütü, yerleşim yeri ve ismi gösterilir. Bunun yanı sıra vakfın çalışma şekli, tasfiyesi vb. konulara ilişkin birtakım mükellefiyetlerin de belirlenmesinde hiçbir sakınca yoktur.

Vakıf senedinde birtakım boşluklar olduğu takdirde ne olacağı sorusu akla gelebilir. Medeni Kanun bu konuda tereddüde yer vermeyecek şekilde 106.maddede düzenleme yapmıştır. Şöyle ki vakfın amacı ve özgülenen mal ve haklar vakıf senedinde yeterince belirlenmiş ise diğer eksiklikler vakfın tüzelkişilik kazanmasına engel teşkil etmeyecektir. Bu tür noksanlıklar tescil kararı verilmeden önce mahkemece tamamlattırılabilceği gibi kuruluştan sonra da tamamlattırılabilir.

MK.m.102/I ve Vakıflar Tüzüğü’nün 4. Maddesinde vakıf kurma iradesinin ancak noterde düzenleme şeklinde yapılacak bir resmi senetle veya ölüme bağı tasarrufla olabileceği belirtilmiştir. Medeni Kanunu’muzda resmi senetle vakıf kurma işleminin temsilci aracılığıyla yapılmasına imkân tanınmıştır. Ancak bunun olabilmesi için iki koşul gereklidir. Bunlardan ilki temsil yetkisinin noterlikçe düzenlenmiş bir belge ile verilmiş olmasıyken ikincisi ise bu belgede vakfın amacına özgülenecek mal ve hakların belirlenmiş olmasıdır. Bir kimsenin ölümünden sonra ancak ölüme bağı tasarruf yollarından vasiyet yoluyla vakıf kurması mümkün olabilir. Ölüme bağı tasarruf yoluyla vakıf kurulabilmesi, Vakıflar Yönetmeliği’nin 6.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre de vasiyet yoluyla vakıflar kişinin ölümünden sonra tescil edilerek kurulabilir.

Vakıf senedinin hazırlanması vakfın hukuki anlamda “*vakıf*” adı altında kişilik kazanabilmesi için yeterli değildir. Vakfın tüzelkişilik kazanması için yetkili Asliye Hukuk Mahkemesi’ne başvurularak tescilin sağlanması gerekir. Ancak vasiyet yoluyla kurulacak olan vakıflarda mahkemeye başvuru, ilgililerin istemi üzerine, Sulh hâkimince ya da genel müdürlükçe re ’sen yapılır. Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzelkişilik kazanır. Yargılama aşamasında, mahkeme Vakıflar Genel Müdürlüğü’nden kurucuların vakıf kurmaya engel hallerinin olup olmadığını araştırmakla mükelleftir.

Tesciline karar verilen vakıf, vakfın yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan, vakfeden ile vakıf adının, yerleşim yerinin, organlarının, amaç ve bu amaca özgülenen mal ve Makalenin devamı ve konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için Hukuk Büromuza başvurunuz...

Makalenin devamı ve konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için Hukuk Büromuza başvurunuz...